

STORTINGET

Innst. 313 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:76 S (2023–2024)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om en ny arealpolitikk for å stanse nedbygging av norsk natur

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen i den varslede handlingsplanen for Norges oppfølging av den globale naturavtalen legge til grunn at Norge skal verne minst 30 prosent av norsk natur innen 2030 og restaurere minst 30 prosent av forringet norsk natur innen 2030, og at målene skal innfris gjennom et representativt utvalg av norsk natur.
- Stortinget ber regjeringen sette mål om å gjøre Norge arealnøytralt innen utgangen av 2027.
- Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag som lovfester et mål for arealnøytralitet både til lands og til havs og gjør dette bindende for arealpolitikken, herunder for planer og enkeltsaksbehandling på alle forvaltningsnivåer.
- Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om en nasjonal naturavgift for å øke den kommersielle interessen for å utnytte allerede nedbygde arealer. Naturavgiften skal innrettes på en måte som ikke gjør nedbygging av natur eller matjord til en inntektskilde for den enkelte kommune.
- Stortinget ber regjeringen bidra til faglig oppdatering og demokratisk forankrede arealplaner i norske kommuner ved å sette en tidsfrist for gjennomføring av 'planvask' og sørge for økt kompetanse og ressurser i kommunene til dette.
- Stortinget ber regjeringen sikre at statsforvalteren har en lav terskel for å gripe inn mot utbygginger som er i strid med plan- og bygningsloven eller fører til alvorlige inngrep i naturen.
- Stortinget ber regjeringen gjennom statsforvalteren bidra til at dispensasjoner fra planer og bestemmelser i byggesaker gis i tråd med plan- og bygningsloven, og kun som unntak og i klare tilfeller.
- Stortinget ber regjeringen ta vesentlig mer hensyn til natur, matjord og friluftsliv når innsigelser fra statsforvalteren vurderes av Kommunal- og distriktsdepartementet.
- Stortinget ber regjeringen sørge for at det settes klare rammer for kommunene, slik at hyttebygging kun kan skje i tilknytning til eksisterende byggeområder og infrastruktur.
- Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om unntak fra netteiers tilknytningsplikt ved etablering av nye hyttefelt og utvidelse av eksisterende hyttefelt, slik at disse ikke lenger er garantert tilkobling til strømmettet.
- Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til konkrete tiltak som skal stimulere til økt privat hyttedeling og til flere offentlige og frivillige dele- og utlånsordninger for hytter.
- Stortinget ber regjeringen raskest mulig, og senest i den varslede stortingsmeldingen om villrein, utarbeide og legge fram forslag om forbud mot bygging i de nasjonale villreinområdene.
- Stortinget ber regjeringen raskest mulig utarbeide

og legge fram forslag om et forbud mot nedbygging av villmarkspregede områder, myr og våtmarksområder, gammelskog og andre spesielt verdifulle naturtyper.

14. Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å sørge for at forbudet mot nedbygging av strandsone og matjord håndheves bedre, og at hensynet til verdifull natur vektlegges tyngre i arealforvaltningen. Stortinget skal orienteres om dette arbeidet senest i forslag til statsbudsjett for 2025.
15. Stortinget ber regjeringen sikre at terskelen for å få dispensasjon til nedbygging av strandsone, matjord og annen verdifull natur heves vesentlig.
16. Stortinget ber regjeringen gi kommunene bedre verktøy og mer ressurser til å kartlegge og følge opp ulovligheter i strandsonen. Stortinget skal orienteres om dette arbeidet senest i forslag til statsbudsjett for 2025.
17. Stortinget ber regjeringen legge fram tiltak som sikrer bedre samordning av kommunenes åpning av næringsareal i natur eller på annen måte sikrer at det ikke åpnes unødig mye næringsareal og ødelegges unødig mye natur fordi kommuner konkurrerer ukoordinert om å tilby nytt næringsareal.
18. Stortinget ber regjeringen i alle eksisterende og nye nasjonale veiplaner legge fram samlede og lett tilgjengelige oversikter over direkte og indirekte påvirket naturareal, type natur og status for vedkommende naturtype.
19. Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak for å sikre at naturbaserte næringer som havbruk, skogbruk og jordbruk drives i tråd med naturavtalens mål om at all natur skal forvaltes bærekraftig, og orientere Stortinget om arbeidet senest i den varslede stortingsmeldingen om oppfølging av naturavtalen.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 30. januar 2024 til Kommunal- og distriktsdepartementet ved statsråd Erling Sande bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådens uttalelse følger av vedlagte brev av 16. februar 2024. Komiteen har invitert til og mottatt skriftlige høringsinnspill i saken.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene

Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni og Kathrine Kleveland, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Birgit Oline Kjerstad, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til Representantforslag 76 S (2023–2024) fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om en ny arealpolitikk for å stanse nedbygging av norsk natur.

Komiteen viser til at det er 19 forslag i representantforslaget.

Komiteen viser til svarbrev fra statsråd Erling Sande av 16. februar 2024 og viser videre til at regjeringen vil legge fram en ny stortingsmelding om naturmangfold i år. Komiteen viser til at denne stortingsmeldingen skal bli Norges nye handlingsplan om natur og den skal vise hvordan Norge skal nå målene i den globale naturavtalen. Komiteen viser videre til at statsråden i sitt brev peker på at kommunene har en sentral rolle i arealforvaltningen i Norge og forvalter 83 pst. av landets areal gjennom plan- og bygningsloven. Kommunene har derfor en viktig oppgave i å tilrettelegge for lokal utvikling.

Komiteen har gjennomført skriftlig høring i saken og mottatt tolv høringsvar.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til kommunenes sentrale rolle i arealforvaltningen. Disse medlemmer mener det er en viktig oppgave som skal legge til rette for lokal utvikling i hele Norge, ta vare på viktig natur og bidra til omstilling til et lavutslippssamfunn. Disse medlemmer viser til at kommunene er oppfordret til å sette mål for å redusere nedbygging av areal i regjeringas Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027, og at regjeringa har varslet at den globale naturavtalen som representantforslaget viser til, vil bli fulgt opp i en melding til Stortinget.

Det kommunale selvstyret står sterkt for disse medlemmer. Norge er et land med store geografiske ulikheter, der ulike lokalsamfunn har ulike behov i arealplanleggingen. I forslag til nye statlige planretningslinjer som regjeringen sendte på høring 13. mars 2024, står det:

«Retningslinjene skal fremme et lavutslippssamfunn gjennom utvikling av bærekraftige, kompakte og attraktive byer og tettsteder. Arealbruken skal tilrettelegge for gode mobilitetsløsninger, redusert transportbehov og redusere tapet av naturmangfold, dyrka mark og friluftsområder. Planleggingen skal legge til rette for tilstrekkelig boligbygging og næringsutvikling, med vekt på gode regionale løsninger. Kommunene skal ha

handlingsrom til å kunne bestemme hvor nye boliger skal bygges ut fra lokale forutsetninger.»

For å sikre at kommunene skal ha handlingsrom til lokal utvikling og til å selv bestemme hvor nye boliger skal bygges ut fra lokale forutsetninger, samtidig som det sikres effektiv arealbruk i byer med høyt utbyggingspress, er planretningslinjene differensiert. Disse medlemmer mener det er med på å sikre at arealpolitikken tar hensyn til de lokale forholdene.

Når det gjelder strandsone og statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsona, mener disse medlemmer det er viktig at regjeringa har sagt at forbudet mot utbygging i 100-metersbeltet langs sjø skal håndheves strengt i pressområdene. Disse medlemmer er opptatt av at det skal legges til rette for mer differensiert forvaltning av strandsona, slik at det blir større mulighet for næringsutvikling og bosetting i spredtbebygde strøk langs kysten i sone 3. Disse medlemmer viser til at det også her må tas hensyn til friluftsliv- og miljøinteresser.

Disse medlemmer mener oppdaterte samfunns- og arealplaner er viktig for utviklingen av lokal-samfunn, samtidig som nasjonale forventninger om ivaretagelse og hensyn til klima, naturmangfold, kulturmiljø, jordvern, reindrift o.l. blir fulgt opp. Jordvern er et område der det anbefales at gamle reguleringsplaner som omdisponerer dyrka jord, bør vurderes tilbakeført til landbruks-, natur- og friluftslivsmål samt reindrift (LNFR-områder). Disse medlemmer viser til at Stortinget våren 2023 behandlet en ny nasjonal jordvernstrategi med mål om å maksimalt omdisponere 2 000 dekar dyrka jord per år, jf. Innst. 487 S (2022–2023). Disse medlemmer mener det er viktig at også framtidige generasjoner har god tilgang på dyrka mark for å sikre norsk matproduksjon og selvforsyning.

Disse medlemmer mener, som statsråden skriver i sitt svarbrev til komiteen, at potensialet for fortetting og utviding av eksisterende fritidsboligområder må vurderes før det blir lagt til rette for utbygging av nye områder. Dette gjelder særlig i områder med utbyggingspress. Disse medlemmer er opptatt av at hytteutbyggingen er tilpasset de lokale forholdene. Det gjelder også forhold som hensynet til natur og truede arter.

Gjennomgang, revidering og ev. oppheving av gamle reguleringsplaner er hensiktsmessig for kommunen selv, for å ha god styring med arealbruk og utbygging. Planarbeid og planlegging er en kommunal oppgave, og av hensyn til det kommunale selvstyret mener disse medlemmer det ikke er hensiktsmessig å sette en tidsfrist for «planvask» slik representantforslaget tar til orde for. Disse medlemmer forventer at kommunene vurderer behov for revisjon av kommuneplanens arealdel og gjeldende reguleringsplaner i arbeidet med

kommunal planstrategi, som skal vedtas innen ett år etter at nytt kommunestyre er konstituert. Disse medlemmer har tiltro til at kommunene selv tar gode og viktige vurderinger om hvilke planoppgaver som skal prioriteres i kommunestyreperioden.

Disse medlemmer viser ellers til svarbrevet fra statsråd Sande som gjelder Representantforslag 76 S (2023–2024).

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at kommunene spiller en sentral rolle i arealforvaltningen i Norge, og viser videre til at kommunene gjennom plan- og bygningsloven har et viktig verktøy for å ta vare på natur og naturmangfold. Disse medlemmer mener at det er kommunene som kjenner de lokale forholdene best og er best egnet til å ta beslutninger som sikrer at naturen blir forvaltet på en god måte. Disse medlemmer viser til at flere av forslagene i representantforslaget vil få en stor inngripen i det lokale selvstyret og viser til at det foreslås å senke terskelen for innsigelser fra statsforvalteren, begrensninger i adgangen kommunene har til å regulere areal til for eksempel fritidsboliger og ytterligere begrensninger for utvikling av strandsonen.

Disse medlemmer viser til at kommuneplanens arealdel utgjør en sentral del av kommunens langsiktige plangrunnlag og skal vise sammenhengen mellom samfunnsutvikling og framtidig arealbruk, herunder ivaretagelse av viktige naturområder. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen Solberg la fram Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold. Ett av tiltakspunktene i denne stortingsmeldingen var å iverksette et pilotprosjekt for utprøving av kommunedelplaner som verktøy for å ta vare på naturmangfold. Disse medlemmer viser til at den daværende regjeringen gjennomførte pilotprosjektet om kommunedelplaner for naturmangfold i perioden 2016–2018. Disse medlemmer viser videre til at noen av tilbakemeldingene fra kommunene var at en slik plan gjorde det lettere for kommunen å prioritere innsatsen sin og at planen gjør arbeid med naturmangfold mindre personavhengig og mindre sårbart for skifte i administrasjonen. Disse medlemmer mener at dette er et godt verktøy for å få oversikt over naturmangfoldet i kommunen og prioritere arealbruk og tiltak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at flere av forslagene fra Miljøpartiet De Grønne vil føre til mer nasjonaloverstyring av arealpolitikken på bekostning av det lokale selvstyret og grunnleggende ja-holdning. Disse medlemmer mener at arealpolitikken må styres og utformes lokalt, og at man derfor må ha tiltro til lokalpolitikkerne, istedenfor at staten skal overstyre ved å stramme inn på re-

gelverket og vedta nye tiltak som svekker det lokale selvstyret. For at lokalpolitikkerne skal kunne få muligheten til å utvikle sine lokalsamfunn, er det viktig at arealpolitikken styres lokalt. Disse medlemmer mener at det å gi statsforvalteren et større mulighetsrom til å gå inn i saker og fremme innsigelser, vil bidra til å undergrave det lokale selvstyret, spesielt i arealsaker, men også gjennom regionalt planarbeid i regi av fylkeskommunene. Disse medlemmer er opptatt av å senke skatte- og avgiftsnivået, og vil derfor ikke støtte en naturavgift som forslaget tar til orde for. Disse medlemmer mener at forbrukernes tilknytning til strømmettet fremdeles bør være basert på objektive og ikke-diskriminerende kriterier. Disse medlemmer er skeptiske til at terskelen for å få dispensasjon til nedbygging av strandsoner, matjord og annen verdifull natur heves vesentlig. Disse medlemmer mener det burde være opp til kommunen og lokalpolitikkerne om de ønsker å innvilge dispensasjonssøknad, siden det er de som kjenner til forholdene best.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til FNs naturpanel sin rapport fra 2019 som slo fast at ødeleggelse av natur og tap av dyr og plantearter går raskere enn noen gang, og at naturtapet i hovedsak er forårsaket av menneskelig aktivitet som arealbruksendring, rovdrift, overhøsting, klimaendringer, forurensning og spredning av invaderende arter. Disse medlemmer viser til at NRK gjennom 40 000 satellittbilder har dokumentert hvor mye natur som har blitt bygd ned i Norge mellom 2017 og 2022. I saken «Norge i rødt, hvitt og grått» publisert 5. januar 2024 skriver NRK om hvordan det åpnes nye byggefelt i rødlistede naturtyper, inngrepsfri natur, myr, strandsoner, vassdrag og villreiområder i stort omfang. Et areal tilsvarende tre ganger Mjøsas overflate har blitt bygd ut mellom 2017 og 2022. Dette har store konsekvenser for naturmangfoldet. I august 2023, publiserte Norsk institutt for naturforskning (NINA) rapporten «Planlagt utbyggingsareal i Norge. Ingen har sett den samlede summen», som viser at den raske nedbyggingen av natur kommer til å fortsette hvis ikke areal- og naturpolitikken endres. NINA estimerer at planlagt utbygd areal i Norge for bolig, fritidsbolig og næringsformål er på over 2 100 km². Analysen viser at 987 km² landareal er satt av til byggeområder for fritidsbolig, 453 km² til bolig og 726 km² til næringsareal. Én av ti arter i norsk natur er truet av utryddelse, jf. rødlista fra 2021. 86 pst. av artene på rødlista er i tilbakegang. Disse medlemmer viser til at Norge sluttet seg til FNs naturavtale i Montreal 19. desember 2022, og mener det haster med å oppfylle forpliktelsene av denne.

Med bakgrunn i dette fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i den varslede handlingsplanen for Norges oppfølging av den globale naturavtalen legge til grunn at Norge skal verne minst 30 pst. av norsk natur innen 2030 og restaurere minst 30 pst. av forringet norsk natur innen 2030, og at målene skal innfris gjennom et representativt utvalg av norsk natur.»

Disse medlemmer viser til at FNs naturpanel gjennom sin omfattende rapportering av forskningsresultater fastslo at arealbruksendring og oppstyking av leveområder er den største trusselen mot det biologiske mangfoldet. Naturpanelets funn viser at det er helt nødvendig å stanse den omfattende bit-for-bit-nedbyggingen og arealbruksendringen, og at samfunnet derfor må gjøre grunnleggende endringer for hvordan vi bruker og forvalter areal på.

På denne bakgrunnen fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag om hvordan Norge kan innføre et prinsipp om arealnøytralitet i forvaltningen i kommunene innen utgangen av 2027.»

«Stortinget ber regjeringen utrede naturavgift som virkemiddel for å stanse nedbygging av natur.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan klima- og naturhensyn kan styrkes i plan- og bygningsloven i tråd med prinsippene i Naturavtalen og Klimaavtalen, og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette.»

Disse medlemmer mener at en del av utredningen også må være å se på om det er mulighet for å innføre en uavhengig kontrollinstans, en tredjepart, som kan kontrollere konsekvensutredningene som gjøres slik systemet fungerer i dag.

Disse medlemmer viser til at det fortsatt er mye naturareal i Norge, men artsmangfoldet og dyrelivet er en skygge av det som en gang fantes. Tilstanden i økosystemene er samlet sett betydelig dårligere enn referansetilstanden, altså det som defineres som intakt natur. Trenden her er negativ for hav, kyst og fjell. Den er svakt positiv for skog, men for skog er den økologiske tilstanden svært mye lavere enn grenseverdien som er fastsatt for såkalt god tilstand (Miljødirektoratet 2020). Bare 11 pst. av landet er nå inngrepsfri natur. Bare rundt 1,5 pst. av den produktive skogen er urskogsnaer skog, altså skog uten synlige spor av menneskelig påvirkning, med gamle trær, mye og variert død ved, og som er fleraldret og flersjiktet. Mange av de viktigste våtmarkene i landet er bygget ned. Oslofjorden, Skagerrak, Hardangerfjorden og Trondheimsfjorden er sterkt påvirket av forurensning, overfiske og andre trusler mot det marine

livet. Innsiget av villaks til norske lakseelver er halvert siden 1980-tallet.

Disse medlemmer viser til en undersøkelse gjort av Sivilombudsmannen i 2021 som undersøkte hvordan tre utvalgte kommuner håndterte søknader om dispensasjon til bygging i strandsonen, der det står:

«Av alle vedtakene som ble undersøkt av Sivilombudsmannen, var 85 % innvilgede søknader. Det vil si at det ble gitt til sammen om lag 750 dispensasjoner til utbygging i de tre kommunene. Flertallet av vedtakene var mangelfulle, begrunnet med ulovlige hensyn, eller begrunnet med hensyn som har liten vekt.»

Disse medlemmer mener dette er et eksempel som viser at det er helt nødvendig at samfunnsnyttene av å bevare natur og grønne arealer blir verdsatt høyere framover, og at terskelen for å etterkomme søknader om omdisponering må heves betraktelig, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at terskelen for å få dispensasjon til nedbygging av strandsone, matjord og annen verdifull natur heves vesentlig.»

«Stortinget ber regjeringen ta vesentlig mer hensyn til natur, matjord og friluftsliv når innsigelser fra statsforvalteren vurderes av Kommunal- og distriktsdepartementet.»

«Stortinget ber regjeringen raskest mulig utarbeide og legge fram forslag om et forbud mot nedbygging av villmarkspregede områder, myr og våtmarksområder, gammelskog og andre spesielt verdifulle naturtyper.»

Disse medlemmer viser til Representantforslag 231 S (2021–2022), jf. Innst. 397 S (2021–2022), der Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre sto sammen om innstramminger for et mer bærekraftig hytteliv.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til konkrete tiltak som skal stimulere til økt privat hyttedeling og til flere offentlige og frivillige dele- og utlånsordninger for hytter.»

«Stortinget ber regjeringen gi kommunene bedre verktøy og mer ressurser til å kartlegge og følge opp ulovligheter i strandsonen. Stortinget skal orienteres om dette arbeidet senest i forslag til statsbudsjett for 2025.»

Disse medlemmer viser til at det vil være behov for utbyggingsarealer framover, men disse medlemmer mener at terskelen for å legge ut nye jomfruelige arealer for utbygging bør heves, og god langsiktig sam-

funnsplanlegging styrkes. I dag konkurrerer kommuner med hverandre om å legge til rette for industri og utbygging, og mange steder blir det satt av store arealer for utbygging, selv om det kan være kort avstand til allerede regulerte områder i nabokommunen.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram tiltak som sikrer bedre samordning av kommunenes åpning av næringsareal i natur eller på annen måte sikrer at det ikke åpnes unødige mye næringsareal og ødelegges unødige mye natur fordi kommuner konkurrerer ukoordinert om å tilby nytt næringsareal.»

«Stortinget ber regjeringen i alle eksisterende og nye nasjonale veiplaner legge fram samlede og lett tilgjengelige oversikter over direkte og indirekte påvirket naturareal, type natur og status for vedkommende naturtype.»

Disse medlemmer viser til at det meste av arealene i Norge er kulturlandskap preget av mange tusen års bruk for menneskers overlevelse. Dyre- og planteliv har utviklet seg sammen med mennesket gjennom flere tusen år, og mange arter er avhengige av disse brukstradisjonene. Sanglerke trives for eksempel kun i åpne beitelandskap og ikke i skogkledte landskap. Et annet eksempel på slikt landskap og natur er kystlynghei. Med industrialiseringen av landbruket har arealbruken endret seg og med den livet i landskapet, og mange arter er truet av at den gamle driftsformen er borte. Ny kunnskap om dette samspillet mellom mennesker og natur gjør det nødvendig å ta mer hensyn til naturen i naturbaserte næringer, derfor fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak for å sikre at naturbaserte næringer som havbruk, skogbruk og jordbruk drives i tråd med naturavtalens mål om at all natur skal forvaltes bærekraftig, og orientere Stortinget om arbeidet senest i den varslede stortingsmeldingen om oppfølging av naturavtalen.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis forslag om stans av nye hyttefelt, Dokument 8:121 S (2023–2024), som kommer til behandling i Stortinget, og forslag der om å innføre forbud mot regulering av nye store areal til fritidsbebyggelse.

Uttalelse fra energi- og miljøkomiteen

Komiteens utkast til innstilling har vært forelagt energi- og miljøkomiteen til uttalelse, jf. vedtak i Stortinget 30. januar 2024.

Energi- og miljøkomiteen har følgende merknader til innstillingsutkastet:

«Komiteens medlemmer fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til kommunal og forvaltningskomiteens utkast til innstilling. Disse medlemmer vil peke på at representantforslaget inneholder 19 forslag for å gi natur, dyreliv, matjord og friluftsverdier sterkere beskyttelse. Disse medlemmer mener det er lite som tyder på at regjeringen vil levere politikken som trengs for å innfri forpliktelsene i Naturavtalen. Stortinget må derfor legge nye rammer for regjeringens naturpolitikk. Disse medlemmer har merket seg at flertallet i kommunal og forvaltningskomiteen ikke innstiller på å vedta noen av forslagene i representantforslaget.

Komiteens medlem fra Venstre støtter intensjonen i representantforslaget og i mindretallsforslagene i saken. Dette medlem mener klimaavtalen med EU fra 2019 og Montreal-Kunming Naturavtalen må følges opp snarest. Dette medlem påpeker at dette innebærer en ny arealpolitikk for å stanse nedbyggingen av norsk natur, og påpeker at innstillingen fra kommunal- og forvaltningskomiteen ikke er tilstrekkelig for å nå disse forpliktelsene.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne stiller seg bak merknadene og forslagene fra kommunal og forvaltningskomiteens mindretall, bestående av Sosialistisk Venstreparti og Rødt der mange av punktene i representantforslaget ivaretas på en god måte. Dette medlem vil samtidig påpeke at flere viktige momenter i representantforslaget ikke støttes av mindretallet. En del av forslagene er utelatt, mens andre fremmes i mindre forpliktende form. Dette medlem viser til derfor til stortingsbehandlingen av dokument 8:76 S (2023-2024) der Miljøpartiet De Grønne vil fremme flere forslag som supplerer forslagene i innstillingen.

Dette medlem mener det er viktig at arealnøytralitet blir en juridisk forpliktende ramme for arealpolitikken. Det forutsetter at regjeringen utreder og legger fram forslag til nødvendige lovendringer for Stortinget raskest mulig. Dette medlem vil derfor fremme følgende forslag til stortingsbehandlingen av saken:

‘Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag som lovfester et mål for arealnøytralitet både til lands og til havs og gjør dette bindende for arealpolitikken, herunder for planer og enkeltsaksbehandling på alle forvaltningsnivåer.’

Dette medlem mener det er nødvendig å styrke statsforvalterens innsigelsesmyndighet og vil derfor fremme følgende forslag til stortingsbehandlingen av saken.

‘Stortinget ber regjeringen sikre at statsforvalteren har en lav terskel for å gripe inn mot utbygginger som er i strid med plan- og bygningsloven eller fører til alvorlige inngrep i naturen.’

‘Stortinget ber regjeringen gjennom statsforvalteren bidra til at dispensasjoner fra planer og bestemmelser i byggesaker gis i tråd med plan- og bygningsloven, og kun som unntak og i klare tilfeller.’

Dette medlem mener det er behov for mer naturvennlige rammer for norsk hyttepolitikk og vil fremme følgende forslag til stortingsbehandlingen av saken.

‘Stortinget ber regjeringen sørge for at det settes klare rammer for kommunene, slik at hyttebygging kun kan skje i tilknytning til eksisterende byggeområder og infrastruktur.’

‘Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om unntak fra netteiers tilknytningsplikt ved etablering av nye hyttefelt og utvidelse av eksisterende hyttefelt, slik at disse ikke lenger er garantert tilkobling til strømmettet.’

Dette medlem mener en naturpolitikk i tråd med Naturavtalen forutsetter at alle sektorer som i dag bidrar med store naturinngrep må endre praksis og reguleres bedre. Dette medlem vil derfor fremme følgende forslag til stortingsbehandlingen av saken.

‘Stortinget ber regjeringen legge fram tiltak som sikrer bedre samordning av kommunenes åpning av næringsareal i natur eller på annen måte sikrer at det ikke åpnes unødig mye næringsareal og ødelegges unødig mye natur fordi kommuner konkurrerer ukoordinert om å tilby nytt næringsareal.’

‘Stortinget ber regjeringen i alle eksisterende og nye nasjonale veiplaner legge fram samlede og lett tilgjengelige oversikter over direkte og indirekte påvirket naturareal, type natur og status for vedkommende naturtype.’

‘Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak for å sikre at naturbaserte næringer som havbruk, skogbruk og jordbruk drives i tråd med naturavtalens mål om at all natur skal forvaltes bærekraftig, og orientere Stortinget om arbeidet senest i den varslede stortingsmeldingen om oppfølging av naturavtalen.’

Dette medlem viser til Dokument 8:76 S (2023-2024) for nærmere begrunnelser for forslagene.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i den varslede handlingsplanen for Norges oppfølging av den globale naturavtalen legge til grunn at Norge skal verne minst 30 pst. av norsk natur innen 2030 og restaurere minst 30 pst. av forringet norsk natur innen 2030, og at målene skal innfris gjennom et representativt utvalg av norsk natur.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag om hvordan Norge kan innføre et prinsipp om arealnøytralitet i forvaltningen i kommunene innen utgangen av 2027.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede naturavgift som virkemiddel for å stanse nedbygging av natur.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan klima- og naturhensyn kan styrkes i plan- og bygningsloven i tråd med prinsippene i Naturavtalen og Klimaavtalen, og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sikre at terskelen for å få dispensasjon til nedbygging av strandsone, matjord og annen verdifull natur heves vesentlig.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen ta vesentlig mer hensyn til natur, matjord og friluftsliv når innsigelser fra statsforvalteren vurderes av Kommunal- og distriktsdepartementet.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen raskest mulig utarbeide og legge fram forslag om et forbud mot nedbygging av villmarkspregede områder, myr og våtmarksområder, gammelskog og andre spesielt verdifulle naturtyper.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til konkrete tiltak som skal stimulere til økt privat hyttedeling og til flere offentlige og frivillige dele- og utlånsordninger for hytter.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen gi kommunene bedre verktøy og mer ressurser til å kartlegge og følge opp

ulovligheter i strandsonen. Stortinget skal orienteres om dette arbeidet senest i forslag til statsbudsjett for 2025.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen legge fram tiltak som sikrer bedre samordning av kommunenes åpning av næringsareal i natur eller på annen måte sikrer at det ikke åpnes unødig mye næringsareal og ødelegges unødig mye natur fordi kommuner konkurrerer ukoordinert om å tilby nytt næringsareal.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen i alle eksisterende og nye nasjonale veiplaner legge fram samlede og lett tilgjengelige oversikter over direkte og indirekte påvirket naturareal, type natur og status for vedkommende naturtype.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak for å sikre at naturbaserte næringer som havbruk, skogbruk og jordbruk drives i tråd med naturavtalens mål om at all natur skal forvaltes bærekraftig, og orientere Stortinget om arbeidet senest i den varslede stortingsmeldingen om oppfølging av naturavtalen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:76 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om en ny arealpolitikk for å stanse nedbygging av norsk natur – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 7. mai 2024

Lene Vågslid

leder

Mudassar Kapur

ordfører

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/477-5

16.02.2024

Dokument 8:76 S (2023-2024) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om ny arealpolitikk for å stanse nedbygging av norsk natur

Vi viser til brev frå Stortingets kommunal- og forvaltningskomité av 30. januar 2019 og representantforslag 8:76 S (2023-2024) om ny arealpolitikk for å stanse nedbygging av norsk natur.

Kommunane har ein sentral rolle i arealforvaltninga. Dei forvaltar 83 % av landets areal gjennom planar etter plan- og bygningslova, og har ei viktig oppgåve i å legge til rette for lokal utvikling, ta vare på viktig natur og bidra til omstilling til lågutsleppssamfunnet. Regjeringa førar ein arealpolitikk som skal bidra til utvikling i heile Noreg. Noreg er eit land med store geografiske skilnader, og ulike lokalsamfunn i landet vårt har ulike behov knytt til arealplanlegginga. Difor er det lokale sjølvstyret i arealsaker viktig. Samstundes har regjeringa sagt at klima og natur skal være ramma rundt all politikk, noko eg opplever at norske kommunar følgjer opp kvar einaste dag. Regjeringa jobbar fortløpande med å styrke kommunane sitt grunnlag for å gjere heilskapelege og gode vurderingar i arealforvaltninga. Blant anna har vi fleire pågåande arbeid med meldingar til Stortinget som vil omhandle tema innanfor arealpolitikken.

Under følger kommentarar til forslaga i representantforslaget. Svaret er utarbeidd i samarbeid med Klima- og miljødepartementet, Energidepartementet, Finansdepartementet Samferdselsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet.

- 1. Stortinget ber regjeringen i den varslede handlingsplanen for Norges oppfølging av den globale naturavtalen legge til grunn at Norge skal verne minst 30 prosent av norsk natur innen 2030 og restaurere minst 30 prosent av forringet norsk natur innen 2030, og at målene skal innfris gjennom et representativt utvalg av norsk natur**

Regjeringa vil kome tilbake til Stortinget med konkret oppfølging av den globale naturavtalen i ei ny stortingsmelding for naturmangfald i år. Dette blir Noregs nye handlingsplan for natur. Måla i naturavtalen er globale, og den nye meldinga skal vise Noreg sitt bidrag til å oppnå desse. Eg meiner det er formålstenleg å vurdere forslaget som del av arbeidet med denne stortingsmeldinga, og tilrår at representantforslaget ikkje blir vedteke.

- 2. Stortinget ber regjeringen sette mål om å gjøre Norge arealnøytralt innen utgangen av 2027**

Regjeringa har i Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023-2027 oppfordra kommunane til å sette seg mål for å redusere nedbygginga av areal. Mellom 50 og 100 kommunar har vedteke eit mål om arealnøytralitet i ein eller annan form, i følgje Klimautvalet 2050. Utvalet definerer arealnøytralitet som «å stanse tap av natur og restaurere like mye natur som bygges ned». Utvalet skriv vidare at eit mål om *naturnøytralitet* på nasjonalt eller regionalt nivå kan bidra til å tydeleggjere korleis arealpolitikken i Noreg skal bidra til å redusere utslepp av klimagassar og stanse tap av natur, men at det bør vurderast nærare om det i et nasjonalt perspektiv er mest hensiktsmessig med eit slikt mål på regionalt eller nasjonalt nivå, og korleis områda til havs skal inngå. Eg viser elles til arbeidet med naturmeldinga der vi vil vurdere tiltak og verkemiddel for å redusere bruken av areal og nedbygginga av natur. Mål for naturpolitikken, som nemnd i punkt 1, bør diskuterast som ein samla del av denne meldinga. Eg tilrår på denne bakgrunnen at representantforslaget ikkje blir vedteke.

- 3. Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag som lovfester et mål for arealnøytralitet både til lands og til havs og gjøre dette bindende for arealpolitikken, herunder for planer og enkeltsaksbehandling på alle forvaltningsnivåer**

Eg viser til vurderinga av forslag nr. to over.

- 4. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om en nasjonal naturavgift for å øke den kommersielle interessen for å utnytte allerede nedbygde arealer. Naturavgiften skal innrettes på en måte som ikke gjør nedbygging av natur eller matjord til en inntektskilde for den enkelte kommune**

Ei naturavgift har vore drøfta i fleire samanhengar, mellom anna av økosystemtenesteutvalet i 2013, grøn skattekommisjon i 2015 og skatteutvalet i 2022. Desse utgreiingane har i stor

grad sett på det teoretiske rammeverket for ei naturavgift, og i liten grad vurdert dei praktiske sidene av ei avgift.

Ei utgreiing vil vere omfattande og innebere eit grundig og langsiktig arbeid. Det vil ikkje vere mogleg å innføre ei naturavgift på kort sikt.

For at ei naturavgift skal kunne innførast må det mellom anna etablerast eit tydeleg avgrensa avgiftsgrunnlag, det vil seie at det må fastsettast kva som vert omfatta av avgiftsplikta. Ei avgift der avgiftsplikta for eksempel kun vert knytt til storleiken på arealet, vil gi ei lite treffsikker prising av dei negative eksterne effektane som utbygginga fører til. Ei treffsikker avgift på naturinngrep vil også reflektere at negative eksterne effektar avheng av kva type natur som vert bygd ned, og korleis delar av naturen eventuelt vert sikra i sjølve utbygginga. Ein treffsikker innretning av avgifta vil kunne krevje eit omfattande datagrunnlag.

Vidare må det også fastsettast når avgiftsplikta skal tre inn. For eksempel kan byggeprosessar ta fleire år, og omfanget av det planlagde naturinngrepet i prosjektfasen kan avvike betydeleg frå sluttresultatet. Det er derfor krevjande å avklare kva som er det riktige tidspunktet for å vurdere omfanget av inngrepet og dermed avgiftsplikta. Dersom avgifta vert kravd inn ved ferdigstilling, vil ho ikkje fange opp prosjekt som av ulike grunnar vert avslutta før dette, sjølv om naturinngrepet er gjennomført.

Det er også krevjande å fastsette kven som skal være avgiftssubjektet. Fleire aktørar er involverte i utbyggingsprosjekt og andre naturinngrep. For at avgifta skal være handterbar for styresmaktene og næringslivet, bør ikkje talet på avgiftssubjekt vere for stort.

5. Stortinget ber regjeringen bidra til faglig oppdaterte og demokratisk forankrede arealplaner i norske kommuner ved å sette tidsfrist for gjennomføring av «planvask» og sørge for økt kompetanse og ressurser i kommunene til dette

Oppdaterte samfunns- og arealplanar er viktige for at utviklinga skal gå i den retninga kommunen ønsker samstundes som nasjonal og regional arealpolitikk blir fylgt opp. Regjeringa forventar at kommunane vurderer om tidlegare godkjent arealbruk skal endrast av omsyn til klima, naturmangfald, kulturmiljø, jordvern, reindrift, klimatilpassing, samfunnstryggleik og eit hensiktsmessig utbyggingsmønster, når dei reviderer kommuneplanens arealdel. Dette går fram av Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023-2027. Det er også viktig at kommunane vurderer behovet for å endre eller oppheve gamle reguleringsplanar som ikkje gjev tilstrekkeleg styring med arealbruk og utbygging.

Behovet for å revidere gjeldande arealplanar varierer frå kommune til kommune, og er mellom anna avhengig av alder på planane og utbyggingspress. Arbeidet med å sikre at plangrunnlaget er oppdatert er ei kontinuerleg oppgåve som kommunane må sette av ressurser til. Regjeringa har ikkje sett ein frist for planvask, men forventar at kommunane vurderer behovet for revisjon av kommuneplanens arealdel og gjeldande reguleringsplanar i

den kommunale planstrategien som dei skal vedta innan eit år etter at nytt kommunestyre er konstituert.

Som grunnlag for ein «planvask» bør kommunane mellom anna utarbeide eit arealrekneskap med oversikt over areal som er sett av til byggeføremål og dagens arealbruk i desse områda. Kommunal- og distriktsdepartementet har gitt rettleiing om korleis dette kan gjerast. Departementet utarbeider òg rettleiing om korleis kommunane kan gjennomføre ein systematisk gjennomgang av gjeldande arealplanar. Rettleiinga er forventa klar i løpet av 2024.

I budsjettet for 2024 er tilskotsordninga for kommunal arealplanlegging for natur styrka med 50 millionar kroner over Klima- og miljødepartementet sitt budsjett. Frå før kunne kommunane søke om tilskot til å utarbeide ein tematisk kommunedelplan for naturmangfald. Nytt av året er at kommunane også kan søke om tilskot til å gå gjennom eldre arealplanar og vurdere desse i tråd med oppdatert kunnskap om naturverdiar, såkalla «planvask». I tillegg blir det opna for tilskot til gjennomføring av kommunale tiltak for å ivareta naturmangfald.

Eg har tiltru til at kommunane ser viktigheita av å ha eit oppdatert plangrunnlag og gjer gode vurderingar av kva planoppgåver som skal prioriterast i kommunestyreperioden gjennom arbeidet med kommunal planstrategi. Det er ikkje hensiktsmessig å sette ein tidsfrist for dette arbeidet.

6. Stortinget ber regjeringen sikre at statsforvalteren har en lav terskel for å gripe inn mot utbygginger som er i strid med plan- og bygningsloven eller fører til alvorlige inngrep i naturen

Det følgjer av plan- og bygningslova § 3-2 at offentlege organ har rett og plikt til å delta i kommunale planprosessar, og at dei skal gi informasjon som kan ha betydning for planlegginga. Dette er særleg viktig ved oppstart av planprosessane. I høyringsfasen kan statlege og regionale styresmakter fremme motsegn til planforslag i spørsmål som er av nasjonal eller vesentleg regional betydning, eller som av andre grunnar er av vesentleg betydning for vedkommande organ sitt saksområde. Motsegn skal vere grunngeve i vedtekne nasjonale eller regionale mål, rammer og retningslinjer. Klima- og miljødepartementet har i rundskriv T-2/16 «Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet» klargjort kva for interesser som kan gi grunnlag for motsegn på miljøområdet.

Regjeringa har vore tydeleg på at klima og natur skal vere ramma rundt all politikk. I Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023-2027 ber vi mellom anna kommunane unngå nedbygging av viktig natur og karbonrike areal så langt det er mogleg. Vi forventar også at fortetting og transformasjon blir vurdert før det blir lagd til rette for utbygging i nye område.

Motsegn kan vere nødvendig for å vareta nasjonale og vesentlege regionale interesser, men forlenger også planprosessane. Det er derfor viktig at kommunane og aktuelle styresmakter

har dialog tidleg i planprosessane for å finne gode løysningar. Regjeringa forventar at regionalt planforum blir aktivt brukt som grunnlag for å avklare og samordne statlege, regionale og kommunale interesser i planprosessane.

Kommunane har ansvar for at også nasjonale og regionale interesser blir varetækne i planlegginga. Eg er overtydd om at kommunane er i stand til å vareta nasjonale og regionale interesser samtidig som dei dekker lokale omsyn og behov, og at dei saman med aktuelle styresmakter finn gode løysingar i planprosessane.

7. Stortinget ber regjeringen gjennom statsforvalteren bidra til at dispensasjoner fra planer og bestemmelser i byggesaker gis i tråd med plan- og bygningsloven, og kun som unntak og i klare tilfeller

Plan- og bygningslova bygger på eit prinsipp om at arealbruk skal styrast gjennom rammene som blir vedtekne i arealplanar. Tilgangen til å gi dispensasjon er grunngeve ut frå at det i særlege tilfelle er behov for å gjere unntak. Vilkåra for dispensasjon er strenge og blei stramma inn ved lovendingar i 2021. Viss ein kommune gir dispensasjon i strid med plan- og bygningslova, kan statlege og regionale myndigheiter klage på dispensasjonsvedtaket. Gjennom dette arbeidet og det arbeidet statsforvaltarane gjer som klageinstans og rettleiar, er statsforvaltarane allereie viktige garantistar for å sikre at kommunale dispensasjonsvedtak er i samsvar med plan- og bygningslova.

8. Stortinget ber regjeringen ta vesentlig mer hensyn til natur, matjord og friluftsliv når innsigelser fra statsforvalteren vurderes av Kommunal- og distriktsdepartementet

Regjeringa er oppteken av å finne balanserte løysingar i motsegn saker som ikkje vert løyste lokalt. Sakene er ulike, og krev konkrete og grundige vurderingar av lokale, regionale og nasjonale interesser. I sakene Kommunal- og distriktsdepartementet har handsama etter regjeringsskiftet har kommunane fått medhald i 1/3 av sakene og dei regionale og statlege styresmaktene i 1/3 av sakene. I dei andre sakene har vi funne mellomløysingar som balanserer omsynet til lokal utvikling og nasjonale eller viktige regionale interesser. Før Kommunal- og distriktsdepartementet avgjer saka, hentar vi inn tilrådingar frå dei departementa som saka vedkjem. Desse tilrådingane er eit viktig grunnlag for vurderinga til Kommunal- og distriktsdepartementet, og sikrar at avgjerdene blir tekne etter ei heilskapleg vurdering av saka ut frå gjeldande nasjonal politikk og oppdatert fagkunnskap.

9. Stortinget ber regjeringen sørge for at det settes klare rammer for kommunene, slik at hyttebygging kun kan skje i tilknytning til eksisterende byggeområder og infrastruktur

Kommunane har hovudansvaret for berekraftig hyttebygging. Regjeringa har framheva dei gjeldande føringane for planlegginga av fritidsbustader i Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023–2027. Eg forventar at potensialet for fortetting og utviding av

eksisterande fritidsbustadområde blir vurdert før det blir lagt til rette for utbygging i nye område. Dette gjeld særleg i område med utbyggingspress.

Kommunal- og distriktsdepartementet gav i 2022 ut ein eigen rettleiar om planlegging av fritidsbustader. Rettleiaren omtaler omsyn som er viktig for å sikre ein berekraftig hyttebygging, og er viktig for å styrke kommunane sin kompetanse på dette området. Regjeringa arbeider no med nye statlege planretningslinjer for arealbruk og mobilitet og for klima- og energiplanlegging. Retningslinjene skal etter planen sendast på høyring i vinter.

10. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om unntak fra netteiers tilknytningsplikt ved etablering av nye hyttefelt og utvidelse av eksisterende hyttefelt, slik at disse ikke lenger er garantert tilkobling til strømmettet

Nettselskapa er i dag forplikta til å likebehandle kundane etter energilova. For nett med spenning på 22 kV og lågare har nettselskapa leveringsplikt, som mellom anna inneber ei plikt til å tilknytte nye forbrukskundar til straumnettet. Leveringsplikta gjeld også dersom det må investerast i nettet, men i så fall må kundane som utløyser investeringa betale sin del av investeringskostnaden (anleggsbidrag). Reguleringsmyndigheita for energi (RME) kan dispensere frå leveringsplikta når særlege grunner tilseier det. Grunnlaget for å gje dispensasjon vurderast konkret i den einskilde sak.

Opggåva med å utforme og gjennomføre ein «ny arealpolitikk for å stanse nedbygging av norsk natur» bør ikkje løysast ved at statlege energimyndigheiter, gjennom reglene om tilknytning til straumnettet, indirekte regulerer spørsmål om arealbruk i kommunane. Forbrukaranes tilknytning til straumnettet bør framleis vere basert på objektive og ikkje-diskriminerande kriteria. Fritidsbustader kan også få straum utan tilknytning til straumnettet, til dømes gjennom aggregat og solceller. I slike høve vil forslaget heller ikkje vere målretta til å hemme hytteutbygging. Energimyndigheitene og nettselskapa er ikkje riktig instans for å overprøve kommunane sine vedtak om arealdisponering. På denne bakgrunn tilrår eg at dette forslaget ikkje blir vedteke.

11. Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til konkrete tiltak som skal stimulere til økt privat hyttedeling og til flere offentlige og frivillige dele- og utlånsordninger for hytter

Privat hyttedeling kan gje fleire personar tilgang til ein fritidsbustad og redusere behovet for nye fritidsbustader. Kommunane kan regulere område til utleigehytter som del av næringsverksemd, men dei kan ikkje stille krav om utleige av private fritidsbustader. Det viktigaste destinasjonsselskap og næringsaktørar kan gjere for å stimulere til auka privat hyttedeling, er å etablere digitale marknadsplassar og tenester som gjer det enkelt for hytteeigarar å leige ut fritidsbustaden. Fleire hyttestedstasjonar har lukkast godt med dette. Det er også viktig at nye fritidsbustader og fritidsbyggområde vert planlagde på ein måte som gjer det enkelt å leige ut hytta. Eg har tiltru til at kommunar, utbyggjarar og destinasjons-

selskap finn gode løysingar på dette, og kan ikkje sjå at det er behov for ytterlegare offentleg regulering eller økonomiske insentiv for å stimulere til auka privat hyttedeling.

Eg viser elles til finansministeren sitt brev av 13. mai 2022 med vurderingar av tilsvarande forslag 2 i representantforslag 8:231 S (2021-2022) framsett av MDG.

12. Stortinget ber regjeringen raskest mulig, og senest i den varslede stortingsmeldingen om villrein, utarbeide og legge fram forslag om forbud mot bygging i de nasjonale villreinområdene

Vår fjell-levande villrein lever i totalt 24 område, der ti av områda er klassifiserte som nasjonale villreinområde. I desse ti områda lever mesteparten av villreinen. Kunnskapen vi har om villreinen viser at det er samansette faktorar som gjer at tilstanden til villreinen er svekka. Dette bildet synar at vi i fellesskap må iverksette fleire små og meir omfattande tiltak dersom vi skal klare å oppretthalde gode og livskraftige villreinbestander i Noreg. Vi er godt i gang med arbeidet med ei stortingsmelding om villrein, og målet med denne meldinga er å legge fram forslag til ny politikk som i sum bidrar til at villreinen på lang sikt kan oppnå god tilstand. Vi vil i meldinga sjå på ulike element som kan bidra til forbetringar for villreinen, også utfordringane knytt til bygging i og i nærleiken av villreinområda. Eg tilrår på denne bakgrunn at representantforslaget ikkje blir vedteke.

13. Stortinget ber regjeringen raskest mulig utarbeide og legge fram forslag om et forbud mot nedbygging av villmarkspregede områder, myr og våtmarksområder, gammelskog og andre spesielt verdifulle naturtyper

På oppdrag frå Klima- og miljødepartementet har Miljødirektoratet utgreidd og foreslått eit forbud mot nedbygging av myr. Verdifull natur skal bli tatt omsyn til i den kommunale arealplanlegginga. KLD har i rundskriv T-2/16 uttalt kva for natur som er av nasjonal og vesentleg regional interesse. Døme på dette er trua artar og trua naturtypar, svært viktige eller viktige friluftslivsområde etter Miljødirektoratets rettleiar M98-2013 og intakte samanhengar mellom større naturområde som har ein viktig funksjon som forflyttings- og spreingskorridor for artar. Viss kommunane ikkje tek omsyn til slik natur i si arealplanlegging, kan statsforvaltaren om nødvendig fremme motsegn til planen.

Det går fram av Hurdalsplattforma at regjeringa vil etablere ein meny av tiltak som skal bidra til å oppretthalde eit mangfald av økosystem i god økologisk tilstand. Regjeringa har starta arbeidet for økosystemet skog, og motteke ein rapport der aktuelle direktorat beskriv relevante tiltak og verkemiddel for å oppretthalde eller betre økologisk tilstand. Dette omfattar tiltak knytt til arealforvaltning. Regjeringa vil etter ei samla vurdering av fordelar og ulemper ta stilling til kva tiltak som skal gjennomførast for å oppretthalde eller forbetre den økologiske tilstanden.

Vi har prosessar gåande som vi bør vente på før vi tek stilling til konkrete tiltak. Eg tilrår difor at representantforslaget ikkje blir vedteke.

14. Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å sørge for at forbudet mot nedbygging av strandsoner og matjord håndheves bedre, og at hensynet til verdifull natur vektlegges tyngre i arealforvaltningen. Stortinget skal orienteres om dette arbeidet senest i forslag til statsbudsjett for 2025

Stortinget har nyleg vedteke ein ny nasjonal jordvernstrategi, etter framlegg frå regjeringa. Strategien inneheld eit nytt og skjerpa nasjonalt mål for omdisponering av dyrka jord, og nye konkrete tiltak for å nå målet. Jordvernmålet er no sett til maksimalt 2000 dekar omdisponert dyrka jord per år, og målet skal vere nådd innan 2030. Sidan det første gong vart sett eit jordvernmål i 2004 har årleg omdisponering gått gradvis nedover frå over 11000 dekar pr år. Eit tydeleg mål er eit viktig tiltak i seg sjølv.

Den nye jordvernstrategien inneheld ei rekkje tiltak for å nå jordvernmålet, og regjeringa er i gong med å gjennomføre strategien. I Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023–2027, understrekar regjeringa at bevaring av dyrka jord er ei nasjonal interesse. Regjeringa forventar at fylkeskommunar og kommunar bidreg til å styrkje jordvernet og at arealforvaltninga bidreg til å nå målet om redusert omdisponering av matjord i samsvar med jordvernstrategien. Kommunal- og distriktministeren og landbruks- og matministeren har nyleg sendt eit brev til alle kommunane der dei blir oppmoda om å ta godt vare på matjorda i arealplanlegginga. I brevet ber ein mellom anna om at kommunane, når dei reviderer arealdelen i kommuneplanen, vurderer om tidlegare godkjend arealbruk skal endrast av omsyn til jordvernet.

Statlege planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsona langs sjøen gir føringar for kommunane si planlegging i 100-metersbeltet langs sjø. Retningslinjene deler landet inn i tre soner med ulike føringar tilpassa utbyggingspress og behovet for vern av interessene i strandsona. Det er ei generell retningsline at utbygging bør konsentrerast til etablerte byggeområde og at areal til bustad-, sentrums- og næringsutvikling bør prioriterast føre areal til fritidsbustader. Regjeringa legg til grunn ein streng praksis i strandsona i pressområda. I område med lite utbyggingspress, i sone 3 i retningslinjene, vil det i større grad vere mogleg å leggje til rette for ny utbygging som bidreg til næringsutvikling og arbeidsplassar.

I Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023–2027 oppmodar regjeringa kommunane til å setje seg mål for å redusere nedbygginga. Regjeringa forventar at naturmangfald, jordbruksareal, friluftslivsområde, overordna grønstruktur, kulturmiljø og landskap blir kartlagde og sikra i planlegginga, og at samla verknader av eksisterande og planlagd arealbruk blir lagd vekt på. KLD har i rundskriv T-2/16 uttalt kva for natur som er av nasjonal og vesentleg regional interesse. Viss kommunane ikkje tek omsyn til slik natur i sin arealplanlegging, kan statsforvaltaren om nødvendig fremme motsegn til planen.

Eg meiner at regjeringa har ein tydeleg politikk for å vareta strandsoner, matjord og verdifull natur, og legg til grunn at kommunane følgjer opp dei nasjonale føringane. Eg tilrår difor at representantforslaget ikkje blir vedteke.

15. Stortinget ber regjeringa sikre at terskelen for å få dispensasjon til nedbygging av strandsoner, matjord og annan verdifull natur heves vesentleg

Terskelen for dispensasjon er i dag allereie høg. Kommunane kan ikkje gi dispensasjon viss omsyna bak føresegna det vert dispensert frå, omsyna i lovens formålsføresegn eller nasjonale eller regionale interesser, blir sett vesentleg til side. I tillegg må fordelane med å gi dispensasjon vere klart større enn ulempene. Desse vilkåra gjeld sjølvsagt også når saka dreier seg om nedbygging av strandsona, matjord og anna verdifull natur.

Dispensasjonsføresegna i plan- og bygningslova blei endra i 2021. Eit formål med lovendringa var å tydeleggjere at nasjonale og regionale interesser er viktige omsyn som skal ivaretakast ved vurderinga av ein dispensasjonssøknad. Endringa sikrar ei heilskapleg avveging mellom nasjonal, regional og kommunal arealpolitikk. Kommunane må grunnleggje dei vala dei gjer. I den grad det er gitt retningslinjer om kva som er nasjonal eller regional politikk, bør dette også kome fram i vedtaket til kommunen. I forarbeida, jf. Prop. 169 L (2020-2021), er det gjort greie for at mindre saker kan reise viktige prinsipielle spørsmål, der valet av løysing kan ha betydelege konsekvensar utover den aktuelle saka. Dette kan gjera at saka får vesentleg betydning. Den samla miljøeffekten for eit område skal ha vekt.

Regjeringa meiner at dispensasjonsføresegna og den terskelen som ligg der, bør vere tilstrekkeleg for å sikre strandsona, matjord og annan verdifull natur. Vilråa for dispensasjon er som oftast ikkje oppfølgde ved større naturinngrep. For slike inngrep krevst det i all hovudsak ei planavklaring.

Regjeringa oppdaterer jamleg rettleiinga om regelverket og vil fortsette med det framover. Det er viktig at kommunane til ein kvar tid held seg oppdatert på gjeldande rett og dei nasjonale og regionale føringane.

16. Stortinget ber regjeringa gi kommunene bedre verktøy og mer ressurser til å kartlegge og følge opp ulovligheter i strandsonen. Stortinget skal orienteres om dette arbeidet senest i forslag til statsbudsjett for 2025

Kommunen har etter plan- og bygningsloven § 32-1 plikt til å følgje opp brot på føresegner gitt i eller i medhald av lova. Berre dersom brotet er av mindre betydning, kan kommunen avstå frå å forfølgje det. Kommunane har ansvar for å setje av tilstrekkeleg ressursar til å følgje opp ulovlege tiltak.

Etter friluftsløva § 40 kan kommunen mellom anna pålegge fjerning av ulovlege stengsel og ulovlege skilt i strandsona, og dei kan fastsette tvangsmulkt. Kommunar langs Oslofjorden, som er eit område med mykje tiltak i strandsona, kan søkje tilskot til juridiske avklaringar i

arbeidet med å sikre allmenta si tilgang til strandsona. Tilskotsordninga vert forvalta av Miljødirektoratet (kap. 1420 post 66 i Klima- og miljødepartementet sitt budsjett)

Eg meiner at kommunane har gode verktøy til å følgje opp ulovlege tiltak i strandsona, og tilrår at representantforslaget ikkje blir vedteke.

17. Stortinget ber regjeringa legge fram tiltak som sikrer bedre samordning av kommunenes åpning av næringsareal i natur eller på annan måte sikrer at det ikke åpnes unødig mye næringsareal og ødelegges mye natur fordi kommunene konkurrer ukoordinert om å tilby nytt næringsareal

Regjeringa er opptatt at det blir sikra god tilrettelegging av næringsareal, samstundes som naturen og andre viktige interesser blir ivaretatt. I Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2023–2027 har regjeringa ei forventning om at det i kommunale og regionale planar blir lagd til rette for tilstrekkelege næringsareal med minst mogleg negative konsekvensar for klima, miljø og samfunn. Regjeringa forventar at næringsareal blir planlagd med eit regional perspektiv, og at energibruk, krafttilgang, gjenbruk og meir effektiv utnytting av eksisterande næringsareal og infrastruktur inngår i planvurderingane. Fortetting og transformasjon av eksisterande bustad- og næringsområde bør alltid vurderast før nye, større utbyggingsområde blir sette av og tekne i bruk. Regjeringa meiner dette kan redusere arealbeslaget, slik at ein unngår nye inngrep i urørt natur eller matjord.

I forventningsdokumentet peikar regjeringa på at fylkeskommunane kan bidra til eit godt vurderingsgrunnlag ved å utarbeide regionale analysar av tilgangen til og behovet for areal til ulike næringsføremål, i lys av realistisk tilgang på energi. Regjeringa meiner at større næringsareal bør vurderast i regionale planar, slik at arealbruk, krafttilgang, transport og regional utvikling blir sett på tvers av kommunegrensene.

Kommunal- og distriktsdepartementet er i gang med å utarbeide ein rettleiar om planlegging av grøn industri, som ei oppfølging av vegkart for grønt industriløft. Målet er å sikre rett lokalisering av grøn industri og minimere negative verknadar for miljø og samfunn. Rettleiaren vil vise kva vurderingar og utgreiingar som bør gjerast på regionalt nivå, i arealdelen i kommuneplanen og i reguleringsplan. Rettleiaren vil òg gje råd om bruk av arealføremål og planføresegner, som mellom anna skal bidra til at kommunanes sikrar ei god arealutnytting. Rettleiaren vil vere relevant òg for planlegging av andre større næringsetableringar.

Regjeringa har nyleg send eit forslag til ny kart- og planforskrift på høyring, der det er føreslått eit eige underføremål for kraftkrevjande industri på reguleringsplannivå. Høyringsutkastet opnar òg for å ta inn eit slikt føremål til arealsonar i regional plan. I tillegg er det føreslått eit eige underføremål for datasenter på reguleringsplannivå. Desse forslaga kan gje fleire moglegheiter til å styre lokaliseringa av areal- og kraftkrevjande næringer.

Eg meiner det ikkje er behov for ytterlegare tiltak for å samordne utlegging av næringsareal, og tilrår at representantforslaget ikkje blir vedteke.

18. Stortinget ber regjeringen i alle eksisterende og nye nasjonale veiplaner legge fram samlede og lett tilgjengelige oversikter over direkte og indirekte påvirket naturareal, type natur og status for vedkommende naturtype

For å betre synleggjere arealbeslaget i forbindelse med samferdselsprosjekt blei det i Nasjonal transportplan (NTP) 2022–2033 lansert ein indikator for naturmangfald. Indikatoren blei definert som netto tal dekar inngrep i naturområde med nasjonal eller vesentleg regional verdi. For å styrke beslutningsgrunnlaget ytterlegare og sikre at omsynet til natur blir tillagt tilstrekkeleg vekt, har transportverksemdene utarbeidd eit arealrekneskap som eit verktøy for å kartleggje alle typar arealbeslag ved utbyggingar. Arbeidet både med arealrekneskapen og indikatoren for naturmangfald vil fortsette med NTP 2025-2036 som leggest fram nå til våren. Mellom anna skal det vurderast korleis data frå arealrekneskapen og naturmangfalds-indikatoren kan samordnast med og nyttast i arbeidet med metoden for ikkje prissette verknader i konsekvensutgreiingar. Det er vidare aktuelt å utvikle nye indikatorar som i større grad rettar seg mot konsekvensane av arealbruken.

Tiltakshierarkiet er eit viktig prinsipp for å redusere påverknaden på naturverdiar i forbindelse med samferdselsprosjekt. Tiltakshierarkiet inneber at man først skal søke å unngå negative konsekvensar for naturen, før ein avbøter, restaurerer eller som siste utveg kompenserer den tapte naturen. Tiltakshierarkiet skal leggest til grunn i alle samferdselsprosjekt, slik at det sikrast at skade så langt som mogleg unngåast før avbøtande tiltak, restaureringstiltak eller økologisk kompensasjon vurderast. Forskrift om konsekvensutgreiingar stiller også krav til konsekvensutgreiingar for samferdselstiltak og andre utbyggingar.

Klima- og miljødepartementet har også sett i gong eit arbeid for å utvikle ein naturrekneskap for Noreg. Naturrekneskapen vil vise kor mykje natur vi har (areal), tilstanden til naturen og kva for økosystemtenester han leverer, i tillegg til korleis dei endrast over tid. Med denne naturrekneskapen kan vi betre overvake korleis naturen blir påverka av menneskeleg aktivitet, og styrke kunnskapsgrunnlaget for avgjerder om natur. bl.a. trafikk og utbygging, og drift og vedlikehald av transportinfrastruktur.

På denne bakgrunnen tilrår eg ikkje at representantforslaget blir vedteke.

19. Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak for å sikre at naturbaserte næringer som havbruk, skogbruk og jordbruk drives i tråd med naturavtalens mål om at all natur skal forvaltes bærekraftig, og orientere Stortinget om arbeidet senest i den varslede stortingsmeldingen om oppfølging av naturavtalen

Som eg skriv i mi vurdering av forslag nr. ein over, vil regjeringa komme tilbake til Stortinget med konkret oppfølging av den globale naturavtalen i ny stortingsmelding for naturmangfald i år. Eg meiner det er formålstenleg å vurdere forslaget som del av arbeidet med denne stortingsmeldinga, og tilrår ikkje at representantforslaget blir vedteke.

Med helsing

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Erling Sande', written in a cursive style.

Erling Sande

